

Höskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

EXAMENSARBETE

Våren 2012

Lärarytildningen

Sex förskollärares uppfattningar om genus och arbetet med det - Genomförd på förskolors olika åldersavdelningar

Författare

Anna Harrysson
Josefin Bengtsson

Handledare

Kenny Schylander

Examinator

Bengt Selghed

www.hkr.se

Sex förskollärares uppfattningar om genus och arbetet med det

Abstract

Syftet med denna undersökning var att ta reda på hur sex verksamma förskollärare uppfattar och tolkar genus, samt hur de arbetar med genus i förskolans olika åldersavdelningar. I uppsatsen finns en teoretisk bakgrund som påvisar forskningsresultat gällande undersökningens ämne, genus i förskolan. Undersökningen som gjorts är kvalitativ och vi har intervjuat sex verksamma förskollärare. Det som framkom i undersökningen var att förskollärares syn på genus var att ämnet är viktigt men att man hellre vill se till barn som individer och inte arbeta eller behandla dem utifrån pojkar och flickor.

Ämnesord: Genus, Kön, Småbarnsavdelning, Syskonavdelning, Förskollärare,

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	7
1. Inledning.....	8
1.1 Bakgrund	8
1.2 Syfte	9
1.3 Problemformuleringar	9
1.4 Disposition	9
1.5 Definition av begrepp.....	10
1.6 Teoretisk utgångspunkt	11
2. Litteraturgenomgång	12
2.1 En kort historisk tillbakablick av genus	12
2.2 Begreppen genus och kön	12
2.2.1 Genusordning	13
2.2.2 Genuskontrakt	14
2.3 Att arbeta med jämställdhet i förskolan	14
2.4 Genus i ett samhällsperspektiv	15
2.5 Flickor och pojkar ur ett skolperspektiv.....	16
2.5.1 Förväntningar på flickor och pojkar i förskolan.....	18
2.6 Läroplan och skollag	19
2.7 Förskollärarens roll	19
3. Empiri.....	21
3.1 Kvalitativ intervju	21
3.2 Intervjufrågor	21
3.3 Urval.....	22
3.4 Etiska överväganden	22
3.5 Genomförande	22
3.6 Bearbetning av material	23
4. Resultat och Analys.....	24
4.1 Syskonavdelningens förskollärares uppfattningar om genus	24
4.2 Småbarnsavdelningens förskollärares uppfattningar om genus	25
4.3 Analys.....	26
4.5 Syskonavdelningens förskollärares uppfattningar om hur de arbetar efter läroplanens strävansmål.....	28

4.6 Syskonavdelningens förskollärares uppfattningar om hur de arbetar efter läroplanens strävansmål.....	29
4.7 Analys.....	29
4.9 Syskonavdelningens förskollärares åsikter kring bemötande gällande kön.....	31
4.11 Analys.....	32
5. Diskussion	35
5.1 Metoddiskussion.....	35
5.2 Resultatdiskussion.....	35
5.2.1 Genus – ett laddat begrepp	36
5.2.2 Arbeta med barngruppen som individer istället för genus	37
5.2.3 Vuxna som förebilder.....	38
5.2.4 Skillnader mellan pojkar och flickor	38
6. Sammanfattning	40
7. Referenser.....	42
8. Bilaga	44
8.1 Intervjufrågor	44

Förord

Vi vill tacka vår handledare Kenny Schylander för bra handledning och stöd under uppsatsens gång. Vi vill även rikta ett stort tack till alla forskollärare som ställt upp på intervjuer, utan er hade inte uppsatsen blivit av, tack för att ni tog er tid och kom med värdefulla synpunkter och tankar.

Ronneby 2012-06-05

Anna Harrysson och Josefin Bengtsson

1. Inledning

Citat från www.jamstalldskola.se "Kön är något man föds med, men genus är något man formas till." Yvonne Hirdman, professor i historia, universitetet i Stockholm.

1.1 Bakgrund

De verksamma inom förskolan ska aktivt arbeta för en demokratisk verksamhet, där alla individer ska behandlas lika oavsett kön, kultur och etnicitet. Verksamheten ska sträva efter jämställdhet mellan könen och inget barn ska diskrimineras på grund av vilket kön hon eller han tillhör (Lpfö98/reviderad 2010). Att arbeta med genus och jämställdhet är en viktig del av förskolans läroplan, därför har nyfikenhet väckts och lusten att utforska detta ämne vidare.

Det pågår ständiga debatter om genus och dess innebörd i förskolan. Ett tv-reportage för några veckor sedan (januari 2012) visade hur aktuell diskussionen om genus och jämställdhet är i förskolan och i samhället. Tv-reportaget diskuterade problematiken om barns möjligheter med att identifiera sig med sitt kön. Det finns även aktuella tidningsartiklar (Förskolans tidning, 2012 nummer 3) där det skrivs om forskning som visar att förskolan fortfarande inte lever upp till läroplanens mål för att motverka traditionella könsmönster och könsroller trots stora satsningar inom området. I samma artikel står det skrivet att skolinspektionen år 2009-2010 granskade kommunala förskolor och gav var tredje förskola underkänt vad det gäller att medvetet arbeta för att motverka traditionella könsroller. Eidevald (2009) lyfter i sin avhandling genusarbetets ständiga arbetsprocess i förskolan och menar att arbetet gällande ämnet fortfarande är lika aktuellt som för ett flertal år sedan. Enligt författaren framkommer det att "förskolans personal bemöter flickor och pojkar utifrån stereotypa föreställningar om kön och snarare förstärker än utmanar dessa" (a.a:2).

Vi har upplevt händelser under vår lärarutbildning och i den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) som har bidragit till denna uppsats ämneskategori, och handlar om hur förskollärare arbetar med ämnet genus i sin dagliga verksamhet. För blivande förskollärare är genus och jämställdhet ett ständigt pågående diskussionsämne. Arbetet som förskollärare kan utspela sig på förskolor med olika inriktningar. Det som alltid kommer förekomma är arbetet med flickor och pojkar och hur vi bemöter och behandlar dem på ett jämställt sätt. Arbetssättet enligt förskolans läroplan (Lpfö98/reviderad 2010) är att motverka traditionella könsmönster och könsroller.

Barn är inte könsstereotypa. Det är vi vuxna som måste ta ansvar för vilka normer och värderingar som vi omedvetet och medvetet förmedlar till barnen. Om vi vuxna förändrar oss och etablerar nya jämställda normer med ord och handling så följer barnen med (Henkel, Kristina, 2008: 6)

Ovanstående citat påvisar vilken stor inverkan vi vuxna har på barn. Det kan antas att förskollärare är betydelsefulla förebilder för barnen, eftersom barn spenderar mycket av sin tid på förskolan. Det är viktigt att reflektera över vilka normer förskollärare har eftersom dessa överförs på barnen.

Skollagen som tas upp i Tallberg, Broman (2002) beskriver hur förskoleverksamheter ska främja jämställdhet mellan de olika könen. Regeringen menar, i skollagen kap 1, att jämställdhet bör behandlas som en pedagogisk fråga. För att genus- och jämställdhetsarbetet ska få ett genomslag menar regeringen bland annat att lärarutbildning, forsknings- och utvecklingsarbete och framförallt i det dagliga arbetet i skolverksamheter ska arbeta med detta för ett förändrat arbets- och synsätt gällande genus och jämställdhet.

1.2 Syfte

Studiens syfte är att undersöka hur sex verksamma förskollärare uppfattar och tolkar genus, samt hur de arbetar med genusperspektiv i förskolan.

1.3 Problemformuleringar

- Hur uppfattar förskollärare genusbegreppet?
- Hur säger sig förskollärare arbeta med genus i sin dagliga verksamhet i de olika åldersavdelningarna?
- Enligt Läroplanen (Lpfö98/reviderad 2010) ska förskollärare motverka traditionella könsmonster i förskolan – Hur beskriver sig förskollärare arbeta för att motverka traditionella könsmonster i barnens gällande ålder?
- Menar förskollärare att det finns skillnader i hur de bemöter flicka/pojke på småbarnsavdelning gentemot syskonavdelning?

1.4 Disposition

Arbetet inleds med kapitlet *inledning* som innehåller en bakgrund, syfte, problemformuleringar, definition av begrepp samt studiens teoretiska utgångspunkt. Andra kapitlet är en *litteraturgenomgång* som inleds med en kort historisk bakgrund om genus och följs upp med begreppen genus, kön och jämställdhet, det fortsätter med genus i ett samhälls-

och skolperspektiv. Teoridelen innehåller även teori om problem med formuleringar i skollag och läroplan gällande genus, tills sist underrubriken pedagogens roll. Kapitel tre innehåller *empiri* med underrubriker såsom, vårt metodval, urval, etiska övervägande, genomförande och tillsist bearbetning av material. Följande kapitel fyra tar upp *resultat och analys* av undersökningen. Kapitel fem innehåller en *diskussion* om resultat kopplat till teorin samt en metoddiskussion. Det slutliga kapitlet är en *sammanfattning* av uppsatsen.

1.5 Definition av begrepp

Genus

Med begreppet genus avses det kulturella och sociala könet – vad som anses kvinnligt och manligt och inte det biologiska könet (Hedlin 2006).

Jämställdhet

Begreppet jämställdhet menar <http://www.ne.se/j%C3%A4mst%C3%A4lldhet> (2012-05-06) innebär att alla människor ska ha tillgång till samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla områden i livet.

Traditionella könsroller

Utifrån detta arbete definierar vi att de historiska traditionella könsroller påvisar att kvinnans roll är att vara moder, och mannens roll innebär arbete och försörjning. Dagens traditionella könsroller kan i viss mån vara påverkade av de föråldrade traditionella könsrollerna. Begreppet traditionella könsroller är också ett begrepp för vad som anses vara manligt och kvinnligt.

Könsmönster

Läroplanen (Lpfö98/ reviderad 2010) talar om att förskollärare ska arbeta mot traditionella könsmönster. Med detta begrepp avses det som menas vara pojktigt eller flickigt – det kan utläsas ett visst mönster i vad som är normalt ”pojktigt” och normalt ”flickigt”.

Kön

"Har du snopp är du pojke, har du vagina är du flicka" <http://www.rfsl.se/?p=623>, (2012-05-06). Med kön avser det biologiska du fått som faktiskt visar om du är pojke eller flicka.

Småbarnsavdelning

Med detta avser vi en avdelning på förskolan där de yngsta barnen är placerade, barnen är i åldern 1-3 år.

Syskonavdelning

Med detta avser vi en avdelning på förskolan där de äldre barnen är placerade, barnen är i åldern 4-6 år.

1.6 Teoretisk utgångspunkt

Undersökningen utgår från professorn Sandra Hardings teori om genus i denna uppsats från <http://www.jamstalldskola.se/vad-ar-jamstalldhet/genus-genusteori.shtml>, 2012-05-17. Enligt Harding finns genus ständigt närvarande genom tre olika nivåer.

- Symboliska – normer och värderingar påverkar oss ständigt, ofta omedvetet
- Strukturellt – att det finns skillnader i hur man strukturerar verksamheter gällande kön
- Individuellt – individens syn på genus och könstillhörigheten

Enligt Hardings teori kan man arbeta med de tre nivåerna samtidigt utan att de berörs av varandra. Det symboliska sker i arbetet med kvinnligt respektive manligt fokus, strukturellt innebär att man arbetar med det för att få en jämställd tillvaro i verksamheten, samt den individuella nivån arbetar man för att barn ska få sin egen syn på genus och dess innebörd. Harding talar om att man i förskolan kan och bör arbeta med jämställdheten – att motverka de traditionella könsmonster som finns, även om hemmen och samhället menar något annat. Hon menar att det är mannen som är normen idag, och att det finns en asymmetri det vill säga att det manliga är överordnat det kvinnliga. Harding talar om dikotomi och beskriver att det finns uppdelningar, motsättningar mellan män och kvinnor. Genus finns ständigt närvarande och påverkar hela tiden hur vi agerar och tänker.

2. Litteraturgenomgång

2.1 En kort historisk tillbakablick av genus

Tallberg, Broman (2002) talar om förskole- och skolhistoria, och beskriver att lektionernas syfte förr var att fostra barnen och ge dem goda egenskaper. Undervisningen var könssegregerad, med detta menar författarna att skolverksamheterna var uppbyggda med flickor och pojkar för sig. Bakgrunden till denna segregation var att flickor och pojkar inte betraktades ha samma framtid, anlag och möjligheter. Flickor skulle fostras till mödrar och ta hand om hemmen, utbildningen ansågs inte vara viktig för flickornas framtid, medan pojkarna skulle fostras hårt för att klara av ett liv i hårt arbete för att försörja familjen (a.a.).

Små gossar, de skola sig lära att sträva,
Planera och gräva
Och kunna i arbetet väl hålla ut,
Så blir de duktiga karlar till slut.

Små flickor ska lära att tålmod öva;
Vad de mest behöva,
I livet, det är att med lugn härda ut,
Så blir de förståndiga kvinnor till slut.
(Mathilda Langlet, 1832-1904
i Tallberg, Broman 2002: 85)

Ovanstående citat kan man koppla till dåtidens syn på pojkar och flickor.

Eidevald (2011) och Wernersson (2009) beskriver hur genus och jämställdhet har ändrats genom tiderna, förr låg fokus främst på kvinnans roll och hur man kunde stärka henne. Stora samhällsförändringar som gynnade kvinnan skedde först på 1970- talet då arbetsmarknadens behov av arbetare ökade, vilket medverkade till att fler kvinnor än någonsin trädde in i arbetslivet. Mannen har varit och är fortfarande normen i skolverksamheterna, och jämställdhetsarbetets fokus låg förr i att kvinnan skulle leva upp till den normen. Jämställdhetsarbetet har gått från att lägga all fokus på kvinnans roll, till att även fokusera på mannens roll, och könens maktfördelning sinsemellan (a.a.).

2.2 Begreppen genus och kön

Begreppet genus är ett svenskt ord för det engelska språkets ord för kön – *gender*. Begreppet har uppkommit för att hålla isär det biologiska könet och det socialt och kulturellt konstituerade könet (Mark, 2007; Eidevald, 2009). Med genus menas inte det biologiska könet enligt Hedlin (2006) och Johansson (2008), det syftar begreppets betydelse på att det ses som något föränderligt och något som förklarar vad som är manligt respektive kvinnligt.

Författarna beskriver genus som något socialt och kulturellt betingat. Johansson (2008) redogör för genus som något socialt skapande av maskuliniteter och feminiteter, hon menar att genus är de olika sätt som finns att vara pojke och att vara flicka. Författaren betonar genus som något som erfars, ständigt skapas och förändras, samt det är inget som behandlas på individnivå, när man talar om genus är det i gruppstillstånd. Enligt SOU (2006:75) avser genus det som tidigare kallats manliga respektive kvinnliga könsroller.

Eidevald (2009) och Tallberg, Broman (2002) menar att genus redogör för hur den sociala relationen mellan pojkar och flickor ter sig i olika sammanhang och vilka beteenden, egenskaper som är typiska för pojkar och flickor. Inom genusforskning studerar man vad som är manligt och vad som är kvinnligt, vilka förväntningar som finns och hur vi beter oss mot varandra. Viktigt att framhålla är även att genus inte är slutet och bestämt, innebörden av begreppet är ständigt föränderligt. Eidevald (2009) beskriver att barn varken är eller blir den ena eller det andra, utan att de görs och formas till dem de är i olika lägen och tillstånd.

Att inta ett genusperspektiv innebär att man lyfter fram sina föreställningar och tankar om vad som är pojkigt och flickigt. Genusperspektivet kan medverka till en förbättring av praktiskt jämställdhetsarbete (Hedlin, 2006; Mark, 2007). Genom att ingå i ett genussystem som har förväntningar på hur flickor och pojkar ska vara socialiseras barn in i ett visst system som handlar om i-särhållning mellan de båda könen och i och med detta underställs kvinnor män. Deras behov och intressen underställs och på så sätt blir flickor nedtryckta av pojkar och tillåts detta (Sandquist 1998). I Wahlström (2003) menar professor Yvonne Hirdman även hon att genussystem innebär att könen hålls isär och att kvinnor och deras kvinnlighet värderas lägre än vad männen och deras manlighet gör.

2.2.1 Genusordning

”Genusordning kan ses som ett oskrivet kontrakt mellan män och kvinnor utifrån mäns funktion i samhället” SOU (2006:75, s.156). Wernersson (2009) talar om begreppet genusordning som något som har formats och skapats av människan genom tiden. Hon menar att genusordning är något som har byggts upp, bevarats, raserats och förändrats hela tiden. Hedlin (2006) beskriver genusordning som det oskrivna som finns mellan män och kvinnor och beskriver att förskolans uppdrag mot jämställdhet mellan könen handlar om att skapa öppna tankar och som vuxen vara mer tillåtande angående genus för att sedan längre fram i tiden kunna ha verkan på hela samhällets genusordning.

2.2.2 Genuskontrakt

Hirdman i Hedlin (2006) redogör för genuskontrakt och menar att det är en symbol för alla de oskrivna bestämmelser som finns om manligt och kvinnligt. Författaren beskriver begreppet som något som övertagits från tidigare generationer, det är något som ibland överförs ofrivilligt. Genuskontraktet som fanns för 100 år sedan är inte alls likt det som finns i dagens samhälle, genuskontrakt är något som ständigt förändras. (a.a.) skriver vidare om begreppet och påpekar att det handlar om värderingar som ligger djupt rotade i oss själva om hur flickor och pojkar gör. För en utveckling av jämställdhet mellan könen måste forskollärare synliggöra sin djupt rotade värderingar.

2.3 Arbetet med jämställdhet i förskolan

I läroplanen för förskolan (Lpfö98/reviderad 2010) står det att man ska arbeta med jämställdhet och motverka de traditionella könsrollerna. Eidevald (2009) beskriver detta som svårt eftersom jämställdhetsbegreppet har tolkats och tolkas fortfarande på olika vis. Mark (2007) menar att jämställdhet betyder att män och kvinnor ska ha samma värde, rättigheter och skyldigheter. Det är viktigt att poängtera att män och kvinnor är olika men att jämställdhet ska utgå ifrån skillnaderna och respektera dem. Författaren belyser även vikten av att ha kunskap om olikheterna gällande könen just för att kunna bemöta de olika könen och individerna utifrån kunskapen som finns. ”Jämställdhet handlar inte om att förändra elevernas personlighet utan om att utöka deras handlingsrepertoar och ge dem fler valmöjligheter. Därför måste man ta ett helhetsbegrepp och arbeta med både pojkar och flickor” (Hedlin, 2006:94).

Den svenska jämställdhetspolitiken har som mål att män och kvinnor ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter och Sandquist (1998) skriver att det även finns delmål uppsatta inom jämställdhetspolitiken och dem handlar om traditionella könsmönster och hur dessa mönster kan brytas. Ett delmål är att flickor och pojkar ska ha samma möjligheter att utveckla olika förmågor och kunskaper och ha möjlighet att utnyttja jämbördig utbildning. Det viktiga är att vuxna tar tag i problemet och gör så mycket de kan för att främja jämställdhet i sitt arbete med barnen. Om detta görs tar vi som människor ett stort steg mot ett samhälle där man oavsett kön har samma möjligheter och rättigheter. (a.a.) menar att jämställdhetsarbetet visar att bland annat Sveriges förskolor och skolor har fortsatt arbete framför sig med ämnet innan de kan leva upp till det ansvar de faktiskt har. Jämställdhet

ibland annat förskolan menar Sandquist (1998) handlar om att sätta individen i fokus. Det enskilda könet såsom flicka och pojke borde fokuseras bortom könsstereotypiska mönster.

Sandquist (1998) skriver om jämställdhetspolitiken och dess mål om att pojkar och flickor ska ha samma möjligheter och rättigheter gällande alla grundläggande områden i livet. Ett delmål som författaren redogör för är att flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter till utveckling. Med det menas att ha lika stor tillgång till att utveckla sina intressen och personliga målmedvetenheter och lika stor tillgång till utbildning. Jämställdhetspolitikens mål handlar om hur man bryter traditionella könsroller och vad som anses " normalt " för de olika könsrollerna. För att främja jämställdhet behövs det skolverksamheter där vuxna arbetar och som tar sitt ansvar för att jämställdhet ska utvecklas i arbetet och det tillsammans med barnen. På detta sätt kan väsentliga steg tas mot ett " modernare " samhälle där pojkar och flickor i livet har lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter oavsett vilket kön man tillhör. Det negativa med detta är att både forskning och statistik i Sandquist (1998), som gjorts för mer än tio år sedan, gällande jämställdhetsarbetet visar att skolor och förskolor har en bra bit kvar att arbeta med frågan jämställdhet (a.a.).

Sandquist (1998) skriver om debatter om jämställdhet och vad som tas upp. Det är två synsätt som poängteras, ett är likheter mellan pojke och flicka och ett understryker olikheter mellan de båda könen. Det tas upp om hur betydelsefullt det är att behandla de båda könen lika och att den biologiska könstillhörigheten inte ska påverka hur barnet oavsett kön ska bli behandlat eller bemött. Det som krävs nu är att jämställdhetsarbetet inom förskola och skola fokuserar på det enskilda barnet och sätter detta i centrum. Att barnet behandlas utifrån sina premisser såsom behov ska inte påverkas av vilket kön han eller hon tillhör (a.a.).

2.4 Genus i ett samhällsperspektiv

I en proposition till riksdagen " jämställdhet mellan män och kvinnor inom utbildningsväsendet " (prop, 1994/1995:164, s.6) framkommer det att arbetet med genus och jämställdhetsarbetet mellan könen går för långsamt. I propositionen redogörs det att pojkar och flickor möts utifrån de könsstereotypa förhoppningar som finns på dem. Det är först efter denna proposition år 1995 som skollagen utvecklades och nya formuleringar föddes där mer fokus låg på jämställdhetens betydelse (Eidevald, 2009).

Davies (2003) redogör för dagens samhälle där skillnaderna mellan könen syns överallt. Hon menar att människor ofta tror att dagens samhälle är könsneutralt, men överallt, i affärer, på tv, reklamer med mera framkommer det tydliga könsskillnader, där allt finns i flick- och pojkutformningar. Författaren ser problematiken i denna värld där könen tydligt synliggörs, där det lilla barnet ska växa upp som en fri individ (a.a.). Författaren beskriver barnets omgivning som en betydlig del av barnets uppväxt vad gäller sin roll i samhället och menar att barn lär och levs in i ”kvinnliga” respektive ”manliga” världen efter påverkningar från vuxna och bekanta. ”Enligt den världsbild som modellen om socialisation och könsroller tillhandahåller lär sig barnet normalt sin könsroll av en vuxen nyckelperson. Barnet ”pressas” att upprätthålla den rollen av såväl föräldrar som kamrater. Medier och många andra” (Davies, 2003:17). (a.a.) lägger stark betoning vid att alla föds med ett kön, men att könet i sig inte behöver kopplas till kvinnliga respektive manliga drag. Hon menar att kvinnlighet och manlighet inte är nedärvda drag utan att det är inbyggt i samhället och sätter en slags press på barnet som har en förhoppning på att bli en del av antingen den kvinnliga eller den manliga världen.

Johansson (2008) talar om att förskolan är med i barns utveckling till vad som anses vara normalt och inte normalt, hon menar att förskolan skapar för barnen det som anses vara normalt i samhället. Och däribland då också vad som är en ”normal” manlighet och kvinnlighet (a.a.). Det som finns ute i samhället, det som anses vara normer och könsmönster, dessa finns också inom förskolans värld (Hedlin, 2006).

Johansson (2008) redogör om genus i ett samhällsperspektiv och beskriver att barn i förskolan bör och måste lära sig de normer och regler som samhället är uppbyggt av för att bli en god samhällsmedborgare. Men det är just här haken ligger, samhällets normer redogör för skillnader mellan pojkar och flickor (a.a.). Sandquist (1998) menar att vårt samhälle uppmuntrar och fostrar pojkar till att utöva makt och vrede i form av beteende. De förväntas vara energiska och initiativtagande och behöva mindre närhet och kroppskontakt av vuxna mot vad flickor förväntas behöva.

2.5 Flickor och pojkar ur ett skolperspektiv

Flickan i dåtidens förskola ansågs vara den som skulle vara mer mogen, flickan skulle inte busa och stöka, hon skådades som ordentlig och förväntades vara vårdande. Fortfarande idag har flera förskollärare kvar en syn som innebär att flickor är mogna och ordentliga och pojkar

stökiga och busiga (Eidevald, 2009). Författaren hävdar att förskollärare ofta har en inbyggd och ofta ovetande syn på hur pojkar och flickor bör vara, trots flera års arbete med jämställdhetsarbete i förskolan. Johansson (2008) talar om flickor och pojkar i förskolan och menar att det där erbjuds olika sätt att vara pojke respektive flicka. Att vara flicka kan ofta innebära att gå en medelväg, och att ibland avstå från sina egna förmåner till hänsyn av andra, att vara pojke däremot kan ofta associeras med erövring och tillåtelser till att driva sina rättigheter (a.a.).

Rithander i Eidevald (2009) har påvisat att pojkar i förskolan tar en större plats, de får mer hjälp och mer uppmärksamhet av förskollärarna. Författaren påstår att en följd av detta beteende är att flickorna lär sig att de har en biroll, de vänjer sig och lär sig att de inte får lika mycket utrymme och uppmärksamhet som pojkarna. Det är inte enbart förskollärarens inbyggda stereotypa syn på könet som förs över på barnet som gör att flickor blir ”flickiga” och pojkar ”pojkgiga”. Eidevald (2009) beskriver att det finns mycket materiellt som bevarar de traditionella könsrollerna exempelvis barnlitteratur, leksaker, filmer och spel, där det ofta är konstruerat på så sätt som de traditionella könsmönstren menar, där pojken har en huvudroll och flickan en biroll. Wahlström (2003) skriver att det inte endast är vi vuxna i form av förskollärare och föräldrar som påverkar barnen i förskolan. Hon menar förväntningar på hur barnen ska bete sig även uttrycks i sagor. Det är i dessa som pojkar oftast utgör huvudrollen och flickor birollen. Ett sådant mönster, både i barnens verklighet men även i berättelser, gör att barnen får enkelspåriga synsätt om vad som förväntas av dem gällande deras kön. ”Det finns alltså en tydlig rollfördelning mellan flickor och pojkar, just för att de är flickor och pojkar. Vi vuxna bidrar till att upprätthålla diskriminerande mönster varje gång som våra förväntningar får oss att behandla dem olika” (Wahlström 2003:33).

Eidevald (2009) betonar att vi inte föds med eller automatiskt har en könsidentitet, denna skapas och görs i olika sammanhang och tillsammans med omgivningen. Davies (2003) talar om socialisation och menar att barn under förskoleåldern socialiseras och framställs till sitt kön, hon betonar även att kön är någonting som ständigt görs under resten av livet. Sandquist (1998) betonar att samhällets normer och värderingar går hand i hand med förskolans och skolans arbete med flickor och pojkar och fostran av de båda könen. Det är de vuxna inom verksamheterna som förmedlar dessa normer och värderingar och formar barnen utefter vardagliga händelser. Värderingar och normer som visas i förskolor och skolverksamheter återspeglar de värderingar och normer som finns i dagens samhälle (a.a.).

Eidevald (2009) talar om saknaden av forskning på barnen som individer i förskolan, genom att forska om grupper, flickor och pojkar kommer man inte åt individerna, författaren menar att det alltid finns individuella skillnader. Även att traditionella könsmonster ser ut på följande sätt, att flickor är lugna, snälla och omhändertagande och pojkar är vilda och busiga, så betonar författaren att det alltid finns de pojkar och flickor som överträder de traditionella könsrollerna (a.a.). Även om pojkar ses som vilda och stimmiga och flickor som lugna och blygsamma så är långt ifrån alla pojkar och flickor på detta sätt (Sandquist, 1998).

2.5.1 Förväntningar på flickor och pojkar i förskolan

Enligt Sandquist (1998) och Wahlström (2003) är förväntningarna på flickor i förskolan att de ska vara ordningsamma som att städa och plocka i ordning, på olika sätt förväntas de hjälpa till, medan pojkarna förväntas vara bråkiga och aggressiva. En svensk studie i Sandquist (1998) som gjorts visar vilken syn vuxna har på flickor respektive pojkar. Det visade sig att pojkar beskrevs som livfulla och aktiva medan flickorna i studien beskrevs som lugna och inte aktiva. Wahlström (2003) skriver om hur förskollärare gör för att få ro i barngruppen under aktiviteter. Hon menar att pojkarna får stå i fokus under aktiviteten och ensamma öva förmågorna medan flickorna får stå tillbaka och endast delta som hjälpfröknar och på detta sätt inte får sina behov tillfredsställda. Ett sådant förhållningssätt hjälper inte heller pojkarna eftersom de aldrig behöver ta hänsyn till flickorna. ”Flickor förväntas ge upp sin vilja till förmån för andras behov, undvika konflikter och göra något annat istället. Av pojkarna förväntar vi oss en stark vilja, behov som genast måste uppfyllas och ständigt bråkande” (Wahlström 2003:77).

Sandquist (1998) betonar att synen på både flickor och pojkar aldrig har varit densamma utan de har alltid setts utifrån olika perspektiv. (a.a.) skriver om bemötandet gällande flickor och pojkar och hur det ter sig när barnen befinner sig i sina tidiga åldrar. Hon menar att vuxna går med på olika saker för pojkarna respektive flickorna och att de båda könen hindras från erfarenheter och upplevelse just på grund av sin könstillhörighet. En pojke eller en flicka som inte beter sig eller leker med det som förväntas av dem, det som anses ” normalt ” för just det könet, ses inte som en ”äkta” pojke eller flicka. Flickor i förskolan söker uppmärksamhet och social kontakt och knyter sig an till förskolläraren i större utsträckning än vad pojkar i förskolan gör. Detta kan bero på att pojkar lämnas på förskolan för att klara sig själva, vilket förväntas av dem, att de ska klara saker på egen hand (a.a.).

2.6 Läroplan och skollag

Eidevald (2009) problematiserar läroplanen för förskolans innehåll, och menar att istället för att bara beskriva *Vad* som ska uppnås, även betona *Hur* det ska uppnås. Författaren menar att det i läroplanen borde stå beskrivet hur förskollärare i förskolan ska arbeta för att motverka stereotypa könsroller. Vidare skriver han att läroplanens beskrivna strävansmål handlar om allt förskollärare ska uppnå, hela ansvaret för barn och verksamhet läggs på de vuxna. Om förskoleverksamheten istället hade mer fokus på mötet mellan barn och förskollärare skulle barnet ses mer som en aktör än som ett objekt, och på detta vis kanske också barnet får en mer betydande roll i verksamhetens utveckling och form (a.a.).

Eidevald (2009) skriver om att det i dagens skollag och läroplan finns formuleringar som framställer att förskollärare aktivt ska arbeta för att motverka traditionella könsroller. Det som sedan inte beskrivs är vad det innebär, författaren undrar om det går ut på att alla ska behandlas lika oavsett kön, eller om avvikelserna barnen emellan kan vara jämställda. Författaren betonar att det idag råder flera diskussioner om hur förskollärare ska förhålla sig till de svårtydliga beskrivningar som finns i läroplanen, och menar att hur det tolkas är olika på olika verksamheter. Eidevald (2009) hävdar att det framgår i dagens läroplan och skollag att de traditionella könsrollerna ska motverkas, trots detta så förekommer det ofta att flickor och pojkar har en stark styrning som inte har en betoning på individen, utan könet (a.a.). Havung i Eidevald (2009) påstår att forskning som skett nationellt och internationellt tyder på att förskollärare som arbetar med jämställdhet snarare förstärker de traditionella könsrollerna än att arbeta emot dem. Författaren beskriver att problem ligger i att verksamheterna ofta uppfattas som könsneutral men att mycket forskning bevisar det motsatta (a.a.).

2.7 Förskollärarens roll

Eidevald (2009) menar att det är lärares och vuxnas förväntningar och deras inbyggda föreställningar som resulterar i att pojke och flicka blir olika. ”Förskolan är en del av barns livsvärld. Barn och vuxna lever här tillsammans i en social och kulturell värld präglad av samhället och dem själva. Barn och vuxna är involverade i samspel, de är ömsesidigt beroende och deras världar griper in i varandra” (Johansson, 2008:21). (a.a.) beskriver förskollärarens viktiga roll för barnet och vilken stark påverkan vuxna har på barnet. Eidevald (2009) och Johansson (2008) talar om att ett vanligt problem i förskolor är att förskollärare tro

sig bemöta barnet på ett visst sätt, men forskning tyder på annat – detta har att göra med den inbyggda kultur och tradition som finns i förskolan.

Michael Kimmel ställer sig frågan, i Tallberg, Broman (2002), vilka förebilder barnen egentligen har tillgång till? Han menar att pojkar i tidig ålder behöver en breddning gällande förebilder. Dessa nedanstående påståenden menar Kimmel att dagens värld ser på män som en del i mansrollen:

- ”Att inte vara kvinnlig
- Att vara en baddare
- Att vara som en stenstod, att inte visa känslor
- Att räcka ut en hjälpsam hand – och utkämpa alla sorters krig” (Tallberg, Broman 2002:90).

Han påstår att det är viktigt att som vuxen kunna ge breddning gällande dessa påståenden. Det är viktigt att dessa föreställningar gällande barn i bland annat förskolan utvecklas och att förskollärare är förebilder i barnens värld förändrar synen på denna mansbild. (a.a.) menar att pojkgrupper tar mer av förskollärares uppmärksamhet än vad flickgrupper gör. Enligt studie av Tallberg, Broman (2002) som gjorts på en förskola visas det att förskollärare ger pojkarna mer beröm, hjälp och detaljinstruktioner medan flickorna mestadels blir i kommunikationen avbrutna, nonchalerade och överröstade.

Sandquist (1998) menar att det som är viktigt som förskollärare är att ständigt vara påmind i arbetet med barnen, att tolkningar som finns av de båda könen, hur vi anser de ska vara och vilka förväntningar som finns på dem har en stor betydelse. Till exempel om förskollärare anser att flickor ska vara välanpassade, kommer förväntningarna vara att de ska vara välanpassade. Vad som förväntas angående barns beteende gör att förskollärare räknar med att exempelvis flickorna agerar och beter sig på det sättet.

3. Empiri

3.1 Kvalitativ intervju

Syftet med denna uppsats är att ta reda på verksamma förskollärares uppfattningar om genus, samt hur de arbetar med det i verksamheten. Eftersom syftet bestod i att ta reda på olika personers tänkanden och tyckande om ett visst fenomen passade den kvalitativa metoden studien (Patel & Davidsson, 2003). Enligt Trost (2001) är en kvalitativ intervju väsentlig om man vill ta reda på och förstå hur respondenterna tänker och uppfattar ett visst fenomen.

Intervjuerna verkställdes efter vår skrivna litteraturgenomgång för att vi skulle kunna formulera frågor och intervjua med en förkunskap kring uppsatsens ämne. Vi som intervjuare bör vara pålästa om intervjuens ämne innan intervjuens start eftersom en kvalitativ intervju utmärker sig genom att både intervjuare och respondent är medskapare i samtalet (Patel & Davidsson, 2003).”För att lyckas med den kvalitativa intervjun bör intervjuaren hjälpa intervjupersonen att i samtalet bygga upp ett meningsfullt och sammanhängande resonemang om det studerade fenomenet” (Patel & Davidsson, 2003:78). Det är viktigt att skapa ett samtal men för att intervjun ska bli kvalitativ menar Trost (2001) att man inte får komma med egna synpunkter och tankar utan det är respondenternas egna tankar som ska utgöra svaren.

3.2 Intervjufrågor

Kvalitativa intervjumetoder beskrivs av Patel och Davidsson (2003) att vi som intervjuare formulerar och ställer frågor som är utformade så att respondenten kan svara med egna ord och formuleringar.

Syftet med en kvalitativ intervju är att upptäcka och identifiera egenskaper och beskaffenheter hos något, t.ex. den intervjuade livsvärld eller uppfattningar kring något fenomen. Detta innebär att man inte i förväg kan formulera svarsalternativ för respondenten eller avgöra vad som är det ”sanna” svaret på en fråga (Patel & Davidsson, 2003:78).

Frågorna var öppna och det fanns utrymme för spontana följdfrågor för att det skulle bli ett samtal och där vi intervjuare kunde få ut det mesta av varje enskild intervju. Under alla intervjuer var vi konsekventa med frågornas ordning och hur de ställdes, alla som intervjuades fick samma förutsättningar och möjlighet att prata och uttrycka sig.

3.3 Urval

Vi valde att utföra intervjuerna med två förskollärare från samma verksamhet och totalt från tre olika förskoleverksamheter. På varje förskola intervjuades en förskollärare på en småbarnsavdelning och en förskollärare på en syskonavdelning. Förskollärarna intervjuades var för sig vid sex olika tillfällen. Enligt Trost (2001) och Patel och Davidsson (2003) utmärker sig en kvalitativ intervju genom att intervjuas olika förskoleverksamheter för att kunna se deras variation på arbetssätt. Tre av förskollärarna arbetar på en småbarnsavdelning, 1-3 år och de resterande tre arbetar på en syskonavdelning 4-6 år, detta gjordes för att en del av uppsatsens syfte bestod i att kunna se eventuella skillnader och likheter i arbetssätten gällande genus på en småbarn- respektive en syskonavdelning. De som vi intervjuades var förskollärare som vi sedan tidigare träffat genom utbildningens VFU, vilket Denscombe (2009) kallar bekvämlighetsurval. Alla som intervjuades var kvinnor och hade mellan 5-30 års erfarenhet av yrket.

3.4 Etiska överväganden

Vi kontaktade förskollärarna via telefon för att fråga om de ville ställa upp på en intervju för ett examensarbete. Vi presenterade uppsatsens ämne, och beskrev att deras insats var viktig och att deras namn och förskoleverksamhetens namn varken skulle nämnas eller skrivas om, vi sa att det var deras tankar vi var intresserade av. Respondenterna fick information om att intervjuerna skulle vara en hjälp till vårt examensarbete, samt att deras anteckningar på det de sagt skulle bli förstört efter uppsatsens avslut. Denscombe (2009) menar att det är viktigt för respondenterna att bli underrättade om att deras medverkan ska bli hanterad konfidentiellt för att de på så sätt ska känna en trygghet med att kunna öppna sig och beskriva sina tankar på ett bekvämt och naturligt sätt.

3.5 Genomförande

Första steget i vår metod bestod i att ringa och de redan kända förskollärarna och fråga om de ville bli intervjuade. Under telefonsamtalet nämndes uppsatsens ämne och att vi ville intervjuas en förskollärare som arbetar på en småbarnsavdelning och en syskonavdelning. Det bestämdes tid och plats för intervjuens genomförande.

Under intervjun användes en ljudupptagare som ett stöd och hjälpmedel för att kunna ta del i all information som sades. Vi valde ljudupptagning så att en utav oss kunde ha en ärlig och god dialog och ha ögonkontakt med förskolläraren. Trost (2001) menar att ljudupptagning

under intervjun är ett viktigt instrument eftersom det är svårt att hinna skriva ned allt som sägs under intervjuns gång. Vid intervjun var det en av oss som ställde frågorna, medan den andra antecknade svaren med penna och papper samt observerade förskollärarens mimik och kroppsspråk. Intervjuerna genomfördes med en förskollärare åt gången, eftersom uppsatsens syfte var att ta reda på enskilda individers uppfattningar och tolkningar kring uppsatsens ämne.

Intervjuerna tog mellan 20-30 minuter och de ägde rum på platser som var lugna och harmoniska, där det inte fanns något störande moment och som förskollärarna själva hade valt. Trost (2001) utmärker en kvalitativ intervju där det inte finns något distraherande och att intervjun ska ske i en lugn och trygg miljö för respondenten.

3.6 Bearbetning av material

När alla intervjuer var gjorda och allt material insamlat påbörjades en bearbetning. Anteckningarna arbetades igenom och förkortades och vi skrev ned det som var relevant för uppsatsens syfte och frågeställningar. Ibland hann vi inte med att anteckna allt då var ljudupptagningen ett positivt hjälpmedel för att bekräfta och fylla ut citat och svar från förskollärarna. Vi arbetade med förskollärarnas svar och gjorde tematiseringar för att underlätta kommande skrivning av analys, resultat och diskussion. Tematiseringarna gjordes för att kunna bryta ner informationen till mindre delar för att lättare kunna tolka förskollärarnas svar för att kunna hitta likheter och skillnader (Patel & Davidsson, 2003). Eftersom delar av frågeställningarna handlar om att skilja på deras olika arbetssätt med yngre respektive äldre barn.

4. Resultat och Analys

Vi har valt att behandla resultaten från intervjuerna, genom att tematisera svaren under olika rubriker. Vi har valt att skriva svaren från de förskollärare som arbetar på syskonavdelning först. Detta har sedan följts upp med de svar från förskollärare som arbetar på en småbarnsavdelning. Detta för att kunna jämföra och se skillnader och likheter mellan de olika svaren från förskollärares olika avdelningar, vilket uppsatsens problemformuleringar bottnar i. Förskollärarnas namn är fingerade med tecken såsom F1, F2, F3, F4, F5 och F6 (se beskrivning nedan). Alla intervjuade förskollärare är kvinnor mellan 30- 60 år med flera års erfarenhet av yrket. Resultaten är skrivna på så sätt att vi har skrivit deras uppfattningar samt citat av förskollärarnas ord.

F1= Förskollärare, arbetar på en syskonavdelning

F2= Förskollärare, arbetar på en syskonavdelning

F3= Förskollärare, arbetar på en syskonavdelning

F4= Förskollärare, arbetar på en småbarnsavdelning

F5= Förskollärare, arbetar på en småbarnsavdelning

F6= Förskollärare, arbetar på en småbarnsavdelning

4.1 Syskonavdelningens förskollärares uppfattningar om genus

Intervjun inleddes med en fråga om begreppet genus betydelse. De intervjuade behövde en lång betänketid innan de kunde säga vad genusbegreppet innebar för dem. Förskollärarna som intervjuades på syskonavdelningen menade att genus innebär likabehandling. Begreppet genus innebar för F1 och F2 att det skulle vara likställt mellan könen. F2 uttryckte sig ”Genus innebär för mig att pojkar och flickor ska tillåtas göra allt, om pojkar vill gå i klackarskor så ska dem få gå i klackarskor”. F3 beskrev genus som något ”tillkrånglat”, och menade att begreppet krånglat till deras syn på barnet.

Följande fråga handlade om hur förskollärarna menade att begreppet genus betydde för dem som förskollärare och hur de arbetar med det i sin verksamhet. Som svar på frågan om vad begreppet genus betydde för dem som förskollärare beskrev F2 ”för mig som förskollärare har jag inget direkt tänk på genuspedagogik, utan vi behandlar alla lika oavsett vilket kön de tillhör”. F2 förklarade att de arbetade utifrån barngruppen och hade inga tankar på könen som fanns i gruppen. F2 förklarade att hon ibland tänker på genus när hon köper in saker, här sade

hon att det finns typiska tjej- och typiska kill- saker att köpa, men att de tänkte på att köpa in material som tilltalade båda könen. När vi frågade F3 hur hon arbetar med genus menade hon att det inte var något för henne, ”genusarbetet är ingenting för mig, min syn på barnet utgår från vem barnet är och inte vilket kön han eller hon besitter”. Alla de tre intervjuade svarade här enhälligt och beskrev att de inte arbetar med ämnet genus på sina avdelningar men som även nämnts ovan att F1 hade tänket vid inköp av material.

En av frågorna som ställdes var om förskollärarna ibland planerar sina aktiviteter utifrån ett genustänk. På den frågan svarar alla respondenter nej. F2 beskrev att när hon planerar sina aktiviteter gör hon det utifrån ett tänk att alla barn i gruppen ska komma till sin rätt och då spelar det ingen roll om det är tjejer eller killar. F2 sa ”till exempel på gymnastiken där valde vi att dela in gruppen efter killar och tjejer, men det fanns inget genustänk i det, utan det handlade om att gruppen gjorde sig bäst på detta sätt”. När F1 får frågan om hon planerar sina aktiviteter utifrån ett genustänkt nämner hon ”näe, inte direkt, men i och för sig, jag kanske gör det lite, eftersom de aktiviteter vi gör är könsneutrala, såsom till exempel experiment och skogsutflykter”. Hon förklarade att det kanske fanns ett visst dolt genustänk i hennes sätt att planera eftersom hon inte planerar särskilda ”pojke- eller flickaktiviteter”. F3 beskrev att när hon planerade sina gruppkonstellationer gjorde hon det efter hur barnen är, och att genus inte var det första hon tänkte på.

4.2 Småbarnsavdelningens förskollärares uppfattningar om genus

På den inledande frågan, om vad genus betyder, svarade F4 och F6 att de ansåg att det handlar om två kön, flicka och pojke medan F4 även drog paralleller till pojke- och flicklek. F5 som även hon arbetar på en småbarnsavdelning menade att man ska tänka på jämställdhet och att alla oavsett kön, han, hon eller hen, ska ha lika värde. Nästa fråga som ställdes var vad genusbegreppet innebär för dem som förskollärare och hur arbetet angående begreppet går till. F5 och F6 menade att man inte ska göra skillnad på barnen på grund av vilket kön de tillhör utan göra arbetet likvärdigt för både flickor och pojkar. F5 förklarade vidare att alla ska få tillgång till samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter. När vi frågade dem hur de arbetar med genus i sina verksamheter drog alla tre förskollärarna, som arbetar på småbarnsavdelning, paralleller till leken och lekmiljö. De menade att det är dem som förskollärare som påverkar barnen vad de ska leka på grund av materialet de tar fram. F5 beskrev att de kan uppmuntra barnen att använda allt material som finns och att det är betydelsefullt att visa barnen att pojkar kan ha tjejroller och så vidare. F4 beskriver hur hon

arbetade med genus i sin dagliga verksamhet och sa ”på så sätt att man erbjuder alla samma möjligheter, att man blandar tjejer och killar, uppmuntra dem att använda allt material såsom barnlitteratur, det är viktigt att pojkar kan ha tjejroller och så vidare”. Som förskollärare har man en stor betydelse för hur barnen agerar menar F6 hon förklarade ”kan se det på leken, pojkar och flickor leker olika redan som små, pedagoger tar fram materialet, som pedagog har man en stor betydelse, och mycket smittar av sig från hemmet”.

Nästa fråga som vi ställde var om de planerar sina aktiviteter utifrån ett genusperspektiv vilket alla tre förskollärarna som arbetar på en småbarnsavdelning gav samma svar på. De svarade att de inte medvetet planerar sitt arbete efter genusperspektiv. F4 förklarade ”jag planerar inte mina aktiviteter medvetet utifrån ett genustänk, men ofta kanske man gör det omedvetet”. F5 utvecklade svaret med att alla barn får lika stor plats, de får synas och höras lika mycket i arbete och planering.

4.3 Analys

På frågan om hur förskollärarna uppfattar begreppet genus generella betydelse menade de som arbetar på en syskonavdelning att det betydde likabehandling. Alla tre intervjuade på syskonavdelning behövde en lång betänketid innan de kunde svara, de menade att begreppet var en svårtolkat ord. En av de intervjuade drog upp ett exempel och menade att genus betydde att alla barn i förskolan ska tillåtas göra allt, om en kille vill gå i klackarskor ska det vara okej. Frågan om genus generella betydelser för de förskollärare som arbetar på en småbarnsavdelning förklarade liksom ovanstående att begreppet innebar likabehandling, och att man ej ska göra skillnad på pojke och flicka. På den här frågan ser vi att alla förskollärare är eniga, att genus innebär att man ska behandla alla lika och inte göra skillnad.

När vi ställde frågan om hur förskollärarna arbetade med genus menade alla att de inte arbetade med begreppet i deras verksamheter. När förskollärarna sedan pratade vidare och tänkte efter förstod de själva att genusarbetet och dess planering ofta sker helt omedvetet. Enligt Hardings teori från <http://www.jamstalldskola.se/vad-ar-jamstalldhet/genus-genusteori.shtml>, (2012-05-17) om genus är att det ständigt är närvarande och påverkar omedvetet eller medvetet de val vi gör. En av förskollärarna på syskonavdelningen menade att genus- tänket sitter i ryggmärgen, det är inget man tänker på, utan som en förskollärare med erfarenhet vet om att man ska behandla alla lika och inte göra skillnad på pojke/ flicka. De intervjuade förskollärarna på syskonavdelningen betonade att man inte behövde arbeta med

genus, utan att man ska arbeta utifrån den barngrupp man har. Förskollärarna som arbetade på småbarnsavdelning menade att man som vuxen har en väldigt viktig betydelse vad det gäller arbetet med genus.

4.4 Sammanfattning av analys

Sammanfattningsvis från intervjuavaren kan vi se skillnader och likheter mellan hur förskollärare ser på begreppet genus och hur de arbetar med det i sina verksamheter. Syskonavdelningens och småbarnsavdelningens förskollärare var eniga om att begreppet genus betydde likabehandling och innebar att man inte skulle göra skillnad på pojkar och flickor. Vi påstår att det verkade som om förskollärarna på syskonavdelningen var mer osäkra på begreppets betydelse och fick fundera en lång stund innan de kunde säga vad det betydde medan småbarnsavdelnings förskollärare var snabba vid att svara på frågan om genus betydelse. Nästa punkt som handlade om hur förskollärare arbetar med genus i sin verksamhet kunde vi avläsa fler skillnader mellan deras svar. De intervjuade på syskonavdelningarna lade en stark betoning vid att de inte arbetade med genus i sina verksamheter, en av de menade till och med att genusarbetet var tillkrånglat och fanns till för att ”leta problem”. Förskollärarna på syskonavdelningen menade att det var viktigt att arbeta utifrån den barngrupp man hade, och inte utifrån pojkar och flickor i gruppen. Vid småbarnsavdelningens intervjuer talade de mycket om deras viktiga roll i arbetet med genus, och beskrev att vuxna är viktiga förebilder och sätter en stark prägel på barnet vad gäller hur de olika könen utvecklas. Vi hävdar att alla som intervjuades hade en omedveten planering och arbete med genus, de kom på att de arbetade med begreppet ”dolt” utan att tänka på det. Här kan man dra paralleller till Harding teori om genus från <http://www.jamstallskola.se/vad-ar-jamstalldhet/genus-genusteori.shtml>, (2012-05-17), där hon beskriver att genus alltid är närvarande utan att man direkt behöver reflektera över det. Vi tycker oss kunna se att det verkar som om arbetet med genus (i alla fall under dessa intervjuers svar) verkar vara viktigare för de som arbetar på en småbarnsavdelning jämfört med de som arbetar på en syskonavdelning där det känns som om de tar mer avstånd från begreppet genus och dess arbete med det. Vi menar att under intervjuerna med förskollärare från syskonavdelningen verkade vara mer negativt inställda angående genus jämfört med de som arbetar på en småbarnsavdelning som talade om förskollärarens viktiga roll som förebild.

4.5 Syskonavdelningens förskollärares uppfattningar om hur de arbetar efter läroplanens strävansmål

En fråga som ställdes handlade om förskollärarnas tankar om hur viktigt arbetet med genus i förskolan är. Både F1 och F2 var överens om att arbetet med genus är oerhört viktigt. F1 beskrev ”genus är jätteviktigt men jag har lite svårt för just det begreppet, jag menar att det är viktigt att lyfta upp alla individer i barngruppen. Jag har inget direkt tänk på genus utan lyfter istället de individer i gruppen som behöver det. På en syskonavdelning där jag jobbar, där accepterar barnen varandra och leker med varandra, både tjejer och killar”. F2 förklarade att arbetet med genus är oerhört viktigt och sa ”genus är viktigt, att alla barn får rätt till lika uppväxt, alla ska få lika förutsättningar och då spelar det ingen roll om det är tjej eller kille”. F3 anser att genus är tillkrånglat och förklarar ”genus har kommit någonstans ifrån, man letar efter någonting, det är ju viktigaste att alla individer i gruppen känner sig trygga och jag tänker inte på genus”.

I frågeställningen om hur förskollärarna arbetar för att motverka de traditionella könsmonster fick alla förskollärarna tänka efter en liten stund med vad som menas med ett traditionellt könsmonster. F1 beskrev att tjejer och killar är olika, och kommer alltid vara det, hon förklarade ”det är medfödda egenskaper som gör att vi är olika, vi ska göra det jämlikt men det kommer alltid att finnas skillnader”. F1 framställde även att tjejer har den moderliga egenskapen medfödd, att värna om andra. Hon redogjorde för att i sitt arbete för att motverka traditionella könsmonster och förklarade att i förskolan ska alla barnen få ha allt, ”om en pojke vill ha rosa, så ska han få ha rosa och tvärtom, alla ska erbjudas allt”. Hon beskrev även att det ska finnas material som tilltalar både tjejer och killar. F1 redogjorde att det är viktigt att barnen har tillgång till allt, och att det inte finns särskilda pojk- och flicksaker – alla ska tillåtas göra allt. Hon beskrev även att vi vuxna påverkar barnen mycket vad det gäller jämställdhet mellan könen. Hon sa att mycket har förändrats, ”idag gör både mamma och pappa lika mycket hemma, vilket barnen tar efter, dock finns det mycket skillnader mellan tjejer och killar när det kommer till affärers utbud och i reklam”. När F2 fick frågan om hur hon arbetar för att motverka traditionella könsmonster förklarade hon ”jag tolkar denna fråga lite såsom jag arbetar, att jag ger alla lika möjligheter till att utvecklas, men att det finns två kön och vi kommer aldrig bli likakönade”. F2 framförde att det är viktigt att uppmuntra barnen så att de vågar vara sig själva. F3 sa ”jag har en grundsyn, och det är att alla ska få vara den dem är”. Hon förklarar vidare att det är viktigt att genustänk inte ta överstyr och det

är viktigt att man ska få tycka att tjejen i prinsessklänning är fin, och att killen i spiderman dräkten är tuff.

4.6 Syskonavdelningens förskollärares uppfattningar om hur de arbetar efter läroplanens strävansmål

En fråga som ställdes handlade om förskollärarnas tankar och om hur viktigt arbetet med genus i förskolan är. F5 och F6 svarade att arbetet är väldigt viktigt. F6 sa ”det beror på, ser man om det är ett problem så behöver man arbeta med det”.

Vi frågade dem sedan hur de tolkar läroplanen (lpfö98/2010)s uppdrag med att motverka traditionella könsmonster. F5 och F6 tolkade att man inte ska göra skillnad på barnen och att alla är lika mycket värda. F5 utvecklade och sa att ”man inte ska placera pojkar och flickor i olika fack utan att alla ska ha samma möjligheter där könet inte spelar någon roll”. F5 utvecklade att de erbjuder alla barnen, flickor och pojkar, samma möjligheter och att de uppmuntras lika mycket. F4 beskrev att ”man inte ska uppmuntra barnen till genuina pojk- och flicklekar utan att alla barn ska kunna göra och leka vad de vill”. Hon utvecklade att man inte ska styra barnen i en viss riktning oavsett kön. F6 svarade att de ger alla barnen tillgång till allt men att arbetet är svårt eftersom påverkan kommer hemifrån och från reklam.

4.7 Analys

Förskollärarna som arbetar på en småbarnsavdelning ansåg att arbetet gällande genus var väldigt viktigt. Nästan alla intervjuade förskollärare (fem stycken av sex stycken) ansåg att genus är oerhört viktigt för att alla ska erbjudas samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter. Men vidare menar vi att flera av förskollärarna verkar ha varit negativt inställda till begreppet och har uttryckt att dem inte behöver arbeta med det, eftersom dem arbetar med hela barngruppen. Här menar vi att det sker en slags krock, förskollärare säger en sak – genusarbetet är viktigt, men verkar ta avstånd i det när vi frågar hur dem arbetar med begreppet i praktiken.

Två av förskollärarna som arbetar på en syskonavdelning beskrev att genus är viktigt och dess arbete kring ämnet, men att det är betydelsefullt att lyfta upp alla individer i barngruppen. En av dessa förskollärare fortsatte förklarar att alla barn ska få rätt till lika uppväxt och förutsättningar och då spelar det ingen roll vilket kön barnen tillhör. Hon menade att det är viktigt att uppmuntra barnen så att de vågar vara sig själva. En av de tillfrågade som arbetar

på en syskonavdelning förklarade vidare att i hennes arbete för att motverka traditionella könsroller ska alla barn, oavsett kön, erbjudas allt och få tillgång till lika möjligheter. Hon förklarade att de vuxna i barnens liv påverkar dem dels gällande sysslor i hemmet och att det idag är mer vanligt att mamma och pappa delar på sysslorna i hemmet. Denna påverkan ansågs som något positivt av den tillfrågade på syskonavdelning. Medan en förskollärare som arbetar på en småbarnsavdelning ansåg att påverkan hemifrån var något negativt eftersom arbetet försvåras med att inte styra barnen i en viss riktning. Exemplet som den tillfrågade på syskonavdelningen även tog upp var att om en pojke vill ha rosa, ska han få ha rosa och även tvärtom om det hade gällt en flicka och inte endast vad som anses "normalt" för hennes kön. Även en annan av de tillfrågade på en syskonavdelning drog parallell till denna syn men utvecklade att alla, flickor och pojkar, ska få vara den dem är. Hon förklarade vidare att det är viktigt att genustänk inte går till överstyr och att det samtidigt var viktigt att man får tycka att tjejen i prinsessklänning är fin, och att killen i spiderman dräkten är tuff. Denna förskollärare menade att hon var trött på att genus fått för mycket fokus och omedvetet lett in förskollärare på att vara rädd för att uttrycka rätt/ fel saker till pojkar och flickor. Hon menar att tjejen i prinsessklänningen också måste få bekräftelse för hennes klänning även om det talar mot arbetet med genus. Fortsättningsvis redogjordes det även för att ge alla barn lika möjligheter till att utvecklas, men att det finns två kön och att vi aldrig kommer att bli likakönade.

4.8 Sammanfattning av analys

Alla tillfrågade förskollärarna ansåg att genus var viktigt men att vissa av dem påpekade ytterligare att det är individerna i barngruppen man ska utgå ifrån och inte ett renodlat genusperspektiv. Många av dem, både förskollärare på småbarns- och syskonavdelning, redogjorde för att man ska se till individen och inte till vilket kön barnet besitter och att alla är lika mycket värda oavsett. De var även eniga i att man som vuxen ska ge alla barn samma möjligheter och förutsättningar och att könet inte ska spela någon roll, att man ska uppmuntra barnen till samma saker och de ska våga vara sig själva. Olikheter som bland annat redogjordes var påverkan hemifrån som ansågs vara både positiv och negativ. En förskollärare som arbetar på en syskonavdelning ansåg att det var positivt medan en förskollärare från en småbarnsavdelning ansåg det negativt. Båda utgick ifrån olika perspektiv gällande påverkningen eftersom en av dem talade om sysslorna i hemmet och dess positiva påverkan i och med att de överskrider mellan könen. Medan den som var negativt inställd talade om att det var svårt att styra barnen eftersom det hemifrån styrdes på ett visst sätt.

Det vi kan urskilja är att förskollärarna inte arbetar efter ett genuint genusperspektiv utan att de utgår ifrån att barnen ska ses utifrån individen och att alla barn är lika mycket värda. De ska få vara den de är och inte behandlas efter kön. Hardings teori om genus betonar arbetet med ämnet på tre olika nivåer, en av dessa nivåer gör sig gällande angående arbetet med individer och barngrupp. Denna nivå kallar Harding för strukturellt nivå, där det betonas att verksamheter ska struktureras jämställt, där inga skillnader görs oavsett man är pojke eller flicka. Förskollärare som intervjuades var tydliga med att det finns två kön och att vi aldrig kan bli likakönade. Vi menar vidare detsamma, vi kan aldrig bli likakönade fysiskt men anser att både pojkar och flickor ska vara lika mycket värda och erbjudas samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter. Detta kallar Harding för dikotomi- att det finns motsättningar/skillnader mellan män och kvinnor, men hon menar vidare att alla ska behandlas jämställt.

4.9 Syskonavdelningens förskollärares åsikter kring bemötande gällande kön

På frågan om hur förskollärarna anser att man behandlar barnen olika vad gäller genus beroende på vilken ålder barnet besitter. Där förklarar F1 "Näe det tycker jag inte, man behandlar inte olika beroende på hur gammalt barnet är, de beror på vilken slags barngrupp man har". F2 beskriver att det finns skillnader i hur man bör arbeta och hur man behandlar barnens olika könstillhörigheter gällande vilken ålder barnet har. Hon säger "det är väldigt viktigt när barnen är små, man hämmar deras utveckling om man som pedagog väljer att plocka bort vissa material, det är viktigt att små barn känner glädje. Vid äldre barn, kan man införa lite nya tank, man kan plocka bort och plocka fram grejer". F3 redogjorde att det finns skillnader i hur man behandlar barnets kön gällande genus och förklarar att vid små barn "det är någon slags snuttifieringsgrej, man "pushar" på tjejerna mycket och så är det ofta coola killar". F3 beskriver sedan att på syskonavdelningen är det ofta tvärtom, "där behöver killarna ofta mycket pushning".

På frågan om hur flickors och pojkars agerande skiljer sig åt var alla enhälliga om att där fanns det skillnader. F1 förklarade att det är mer konflikter hos tjejerna, och de är mer benägna att utesluta andra, samt att "flickor kan vara skvallriga och prata mycket bakom ryggen". Hon framhöll att pojkar var mer raka, "pojkar är mer raka och fysiska, de smäller till istället för att prata bakom ryggen". F1 sa att det även är viktigt att lägga till att det alltid finns de pojkar och flickor som är mer över gränserna. F2 uttrycker sig "flickor har en tendens att

vara mer skvallriga hjälpfröknar”. Hon beskrev att pojkar inte är lika skvallriga som flickor och att de ofta är mer vilda. Även F2 uttryckte att det är viktigt att framhålla att det alltid finns de pojkar och flickor som överskrider ”pojke- och flickgränserna”. När F3 får frågan om hur pojkars och flickors agerande skiljer sig åt, börjar hon tala om ”i byggrummet, där leker mest pojkar”. När hon sedan reflekterar vidare säger hon ”näe, flickor leker också där inne”. Hon förklarade sedan att den stora skillnaden mellan pojkar och flickor nog var hur de använder materialet i de olika rummen, ”pojkarna i dockvrån använder materialet på ett annorlunda sätt jämfört med flickorna, det är mer vilt i dockvrån när killarna leker där”.

4.10 Syskonavdelningens förskollärares åsikter kring bemötande gällande kön

I sista frågan som ställdes frågade vi om de anser att man som förskollärare behandlar barnen olika beroende på ålder gällande genus. Alla de tre intervjuade förskollärarna svarade att man nog behandlar dem olika men att man inte bör göra det. F4 och F5 utvecklade att man gör det omedvetet men att man måste vara medveten om att behandla alla barnen lika, stora som små. Ett exempel som berättades av F4 var att ”om en pojke på en småbarnsavdelning har en ny tröja blir responsen – vilken tuff tröja han har medan flickan får respons som – vilken söt tröja du har”.

Förskollärarna som arbetar på en småbarnsavdelning fick även den frågan i om de anser att man behandlar yngre/ äldre pojkar och flickor olika gällande genus. F5 och F6 svarade att de inte tyckte att barnens agerande oavsett kön skilde sig åt. F5 utvecklade att både flickor och pojkar vill hjälpa till lika mycket och att hon inte såg någon skillnad. F4 framhöll att flickorna leker att de tar hand om dockor och liknande medan pojkar är mer våldsamma i leken, exempelvis att dockorna slåss. Hon sa även att billegarna är mer lika mellan flickor och pojkar.

4.11 Analys

Alla förskollärare på syskonavdelningen menade att det fanns skillnader mellan pojkar och flickor på förskolan. De menade att flickor ofta är som hjälpfröknar och skvallriga medan pojkar är mer raka och fysiska. På småbarnsavdelningen var det en förskollärare som ansåg att det fanns skillnader mellan pojkar och flickor och menade att flickorna är mer omhändertagande och pojkarna mer våldsamma. Hon menade vidare att det finns nog

skillnader även om det inte bör det. De andra två intervjuade på småbarnsavdelningen menade att det inte fanns några större skillnader mellan pojkar och flickor.

På frågan om förskollärare ansåg att åldern har någon betydelse i hur man behandlar pojkar och flickor menade de intervjuade på syskonavdelningen att det hade betydelse. Förskollärarna på syskonavdelningen menade att man nog på småbarnsavdelningen bör vara mer uppmärksam på vilket material man erbjuder barnen. Vilket material man plockar fram på en småbarnsavdelning har betydelse för deras utveckling. De intervjuade menade att allt material ska tilltala alla, både tjejer och killar. Alltså menade dessa tre förskollärare som arbetar på en syskonavdelning att genusarbetet är mer viktigt på en småbarnsavdelning där barnen ska tillåtas göra allt. Vidare undrar vi om inte barnen sedan på syskonavdelningen ska tillåtas göras allt? Menar förskollärarna att det är lättare att sätta gränser för barnen när de är äldre? Småbarnsavdelningens intervjuade förskollärare menade att det nog fanns en skillnad i hur man bemötte barnen gällande åldern och genus även om det inte borde göra det. De intervjuade förskollärarna på småbarnsavdelningen menade att medvetenheten var viktigast, om man är medveten om sin särbehandling kan man också ändra den.

4.12 Sammanfattning av analys

Sammanfattningsvis kunde vi se både likheter och skillnader i de olika förskollärarnas sätt att tolka och svara på frågorna. På den första frågan som handlade om det finns skillnader på pojkar och flickor i förskolan fann vi den största skillnaden. Syskonavdelningens förskollärare var säkra på att det fanns skillnader och kunde med exempel förklara olikheter på pojkar och flickor i deras verksamheter. Enligt Hardings teori om genus finns det en asymmetri som innebär att det finns skillnader på flickor och pojkar, vilket hon menar går ut på att mannen är normen och kvinnan ska leva upp till den. Småbarnsavdelningens förskollärare däremot var säkra på att det inte fanns några större skillnader på pojkar och flickor i förskolan, mer än att de använde rum och material på olika sätt. Vi menar att det nog kan ha att göra med, att på en småbarnsavdelning är barnen små och på väg att utvecklas. Barnen på småbarnsavdelningen är yngre och behöver hjälp och stöd med att hitta sin roll som individ. Vidare är syskonavdelningens barn snäppet äldre, de har kommit längre i sin egen utveckling och har förmodligen även fått mycket påverkan hemifrån och utifrån i hur pojkar och flickor är, därav menar vi att man tydligare kan se skillnader på pojkar och flickor i äldre åldrar. Eftersom man tydligare kan se skillnader på pojkar och flickor i äldre åldrar på förskolan borde arbetet med

genus vara av intresse på syskonavdelningen vilket våra intervjuer gav ett resultat av att så är inte fallet.

Det fanns även skillnader i hur de olika förskollärarna berättade om de ansåg att man behandlar barnets kön efter ålder. Syskonavdelningens förskollärare verkade mena att småbarnsavdelningens förskollärare hade en viktigare roll med att erbjuda alla barn allt. Medan småbarnsavdelningens förskollärare inte lade någon större vikt vid att betona andra avdelningar utan menade mest att man som förskollärare bör vara medveten om hur man som viktig förebild ger barnet rätt verktyg.

5. Diskussion

5.1 Metoddiskussion

Eftersom vårt syfte var att ta reda på verksamma förskollärares tankar och erfarenheter kring uppsatsens valda ämne var kvalitativa intervjuer mest passande. Vi anser att observation och enkäter inte var lämpade till denna uppsats då det inte hade gett oss den information vi eftersträvade. Vid observation strävas det efter förskollärares praktiska handlande, enkäter och formulär med fasta svarsalternativ ger oss inte den information syftet och frågeställningarna strävar efter (Patel & Davidsson, 2003). Att vara två som är delaktiga under intervjun anser vi är en fördel – då lyssnandet sker med fyra öron istället för två. Genom detta kunde vi vara varandras hjälpredor – det inte jag kom ihåg kom du ihåg. Under intervjuernas gång kunde vi märka av att förskollärarna tolkade samma frågor på olika sätt, därav fick vi ibland förtydliga frågorna för att kunna nå frågans syfte. Vi noterade att vissa av våra intervjufrågor var för lika och kunde gå in i varandra, i vissa fall kände förskollärarna att de gav samma svar flera gånger.

Vi gjorde sex intervjuer, men om tid hade funnits hade vi gjort fler intervjuer. Eftersom intervjuerna var upplagda på så sätt att vi jämförde tre förskollärares svar med tre andra förskollärares svar, då våra frågeställningar handlade om att hitta likheter och skillnader mellan svaren. Därför kan tre förskollärares tankar vara i det minsta laget för att få en generell överblick i hur läget ser ut, men vi är medvetna om att uppsatsens resultat handlar om våra sex förskollärares tolkningar och att det kan se helt annorlunda ut om vi hade intervjuat förskollärare på andra verksamheter. För att utveckla denna empiriska del i uppsatsen hade vi även kunnat observera förskollärarna för att se hur deras teorier överensstämmer med deras praktiska handlande.

5.2 Resultatdiskussion

Syftet med denna uppsats var att undersöka hur verksamma förskollärare uppfattar och tolkar begreppet genus, samt hur de arbetar med genusperspektiv i förskolan. Intresseset låg i att ta reda på skillnader och likheter vad det gäller tolkningar och arbetet med genus på förskolans olika åldersavdelningar.

5.2.1 Genus – ett laddat begrepp

Utifrån flera av de intervjuade förskollärarnas kroppsspråk, mimik och svar på intervjufrågorna kunde vi utläsa en viss form av avstånd och en känsla av negativitet för uppsatsens valda ämne – genus. Genus betydelse enligt förskollärarna var lika rätt mellan könen, vilket enligt vår uppsats är betydelsen för jämställdhet. Mark (2007) talar om jämställdhet som att män och kvinnor har rätt till samma värde, rättigheter och skyldigheter. I förskolans läroplan (lpfö98, reviderad 2010) skrivs det om jämställdhet och att det menas att det ska vara likställt mellan pojkar och flickor. I uppsatsens resultat och analys verkar förskollärarna blandat ihop begreppet jämställdhet med genus, och har förklarat begreppet jämställdhets betydelse istället för genus betydelse. Enligt litteraturgenomgången betyder genus, det som avses kvinnligt och manligt (Hedlin, 2006). Johansson (2008) talar om genus som de olika sätt som finns att vara pojke eller flicka. Vi menar att förskollärarnas hopblandning av begreppen kan ha att göra med dels begreppens likhet, pojkar och flickor, samt att läroplanen (lpfö98, reviderad 2010) saknar förklaringar om begreppens betydelse. Eidevald (2009) förklarar just svårigheterna och problemen som framkommer när man tolkar läroplanen på olika sätt.

Under rubriken resultat framfördes en förskollärares rädsla för begreppet genus, där det framkom att förskolläraren ansåg att begreppet genus gått till överstyr. Hon menade att den lilla prinsessan i prinsessklänning också måste få sin bekräftelse för att hon är fin, även om det krockar med genusarbetet enligt den intervjuade. Det står i läroplanen (lpfö98, reviderad 2010) att förskolan ska motverka traditionella könsroller. Att vara en prinsessa i prinsessklänning kan anses vara en traditionell könsroll, men det står även i (a.a.) att vi ska uppmuntra individen och låta alla barn i gruppen utvecklas åt deras olika intressen. Därför menar vi att man inte ska förstora bilden av att motverka traditionella könsroller, först och främst anser vi att det handlar om barnet som individ och låta henne/honom ge utlopp för sina intressen, samt att förskollärare ska uppmuntra det barnet intresserar sig för. Att arbeta för att motverka traditionella könsroller behöver inte innebära att man förbjuder ”pojkgiga och flickiga” intressen, vi anser att det istället innebär en inställning där alla ska tillåtas göras allt. Kanske kan man låta bli att betona pojkgiga och flickiga intressen, och bara låta det heta intressen för alla individer. Att arbeta med jämställdhet och genus anser vi inte behöver innebära att man lägger fokus vid att förändra personligheter och attityder i barngruppen om detta inte behövs, att arbeta med begreppen bör innebära såsom Hedlin (2006) uttrycker sig: ”Jämställdhet handlar inte om att förändra elevernas personlighet utan om att utöka deras

handlingsrepertoar och ge dem fler valmöjligheter. Därför måste man ta ett helhetsbegrepp och arbeta med både pojkar och flickor” (Hedlin, 2006:94).

5.2.2 Arbeta med barngruppen som individer istället för genus

Det var främst de intervjuade på syskonavdelningen som lade en stark betoning vid att de inte arbetar med genus i sina verksamheter. De förklarade istället att det är viktigare att arbeta utifrån hela barngruppen och inte fokusera på om det är flickor eller pojkar. Även de intervjuade på småbarnsavdelningen menade att de inte arbetade med genus överlag, men att det är viktigt att vara medveten om genus för att på så sätt inte göra skillnad mellan pojkar och flickor. En av förskollärarna på syskonavdelningen sade sig inte arbeta med genus men menade att det är mycket viktigt att inte uppmuntra till pojk- och flicklekar. Från litteraturdelen framkom det från flera olika teorier bland annat Johansson (2003) som förklarar att pojkar och flickor i dagens förskola erbjuds olika sätt att vara pojke och flicka. Syskonavdelningens förskollärare tro sig behandla alla barn lika och därför inte behöva arbeta med genus i verksamheten. Detta menar Eidevald (2009) är ett vanligt förekommande problem, att förskollärare tro sig bemöta barn på ett vis, men att verkligheten och forskning pekar på att barn möts på olika sätt om de är pojkar eller flickor. Vuxna har ofta inbyggda förväntningar och föreställningar om hur pojkar och flickor är, vilket kan medverka till könsblindhet, som Eidevald (2009) talar om och beskriver att förskollärarna inte kan se mönstren i sitt eget bemötande av pojkar och flickor. Som förskollärare är det viktigt att inte ingå i ett genussystem, vilket Yvonne Hirdman i Wahlström (2003) beskriver som en inbyggd metod av att se könen isär och att värdera kvinnan lägre än mannen (Sandquist 1998).

Därför menar vi att även om man är motståndare till begreppet genus, att man även måste reflektera kring begreppet och synliggöra sitt förhållningssätt för att på så vis kunna utveckla ett medvetet förhållningssätt som erbjuder Alla barn Allt. Det är viktigt att förskollärare intar ett genusperspektiv, vilket Mark (2007) och Hedlin (2006) beskriver innebär att lyfta fram sina föreställningar kring vad som är manligt och kvinnligt och därefter kunna utveckla ett praktiskt jämställdhetsarbete. Vi menar i och med denna diskussion att de förskollärare som intervjuades på småbarnsavdelningen är mer medvetna om vikten av att reflektera kring och över sitt eget förhållningssätt. Samt att de intervjuade förskollärarna verkar bortse från genusarbetet, eftersom de säger sig behandla alla lika, vad som vore intressant enligt oss skulle vara en observation. Stämmer teorierna som beskriver att förskollärare behandlar barn utifrån kön, utan att veta om det? Eller stämmer det som förskollärarna själva säger, nämligen

att de faktiskt behandlar alla utifrån individer och inte som pojke eller flicka, det vore intressant att se om förskollärarnas teorier stämmer med deras praktik. Förskollärare anser vi aldrig kommer vara färdigutbildade, det kommer ständigt nya barngrupper och individer som leder till att de ständigt måste utveckla nya tankesätt för att passa just den aktuella barngruppen och dess individer. Det är viktigt att reflektera över sitt förhållningssätt för att på så vis bli varse om eventuella missbemötande och sedan kunna utveckla och förändra dessa.

5.2.3 Vuxna som förebilder

Eidevald (2009) beskriver att man inte föds eller automatiskt har en könsidentitet, han menar att den uppstår och skapas i olika sammanhang tillsammans med omgivningen och däribland förskolan.

Barn är inte könsstereotypa. Det är vi vuxna som måste ta ansvar för vilka normer och värderingar som vi omedvetet och medvetet förmedlar till barnen. Om vi vuxna förändrar oss och etablerar nya jämställda normer med ord och handling så följer barnen med (Henkel, Kristina, 2008:6).

Uppsatsens bakgrund inledde med ett citat från Kristina Henkel (2008) som har satt ord på den påverkan vuxna kan ha på barn. Johansson (2008) beskriver vilken stark påverkan vuxna har i barns liv. Läroplanen (lpfö98, reviderad 2010) lägger stor vikt vid vuxnas påverkan på barn, och menar att vuxna har en stor betydelse för barnets förståelse och respekt. De vuxna förankrar de värden och normer som finns i samhället barnen lever i och för över dessa på barnet. Som blivande förskollärare menar vi att barn inte föds med inbyggda beteenden som visar att det är pojkar eller flickor. Sandquist (1998) beskriver om förskollärares förväntningar som finns på de olika könen, han menar att har vi en inbyggd omedveten föreställning om att flickor är på ett visst sätt så speglar detta av sig på barnet. Därför menar vi att det är viktigt att bli medveten om inbyggda och kanske omedvetna förväntningar som finns på barnet. Vi anser att alla barn är individer, och både pojkar och flickor ska tillåtas göras allt. ”Kön är något man föds med, men genus är något man formas till” Yvonne Hirdman, professor i historia, universitetet i Stockholm, hämtat från <http://www.jamstalldskola.se/vad-ar-jamstalldhet/genus-genusteori.seshtml> 2012-06-05.

5.2.4 Skillnader mellan pojkar och flickor

Förskollärarna på syskonavdelningarna verkade vara motståndare till arbetet gällande genus och säger sig arbeta med barnen som individer men på frågan som togs upp, om det fanns skillnader på pojkar och flickor i förskolan, kunde dem ge flera exempel på skillnader mellan

könen. Dem beskrev flickor som hjälpfröknar och skvallriga medan pojkar var raka och fysiska. Sandquist (1998) beskriver i sina studier det som förskollärarna ovan hade en inbyggd bild utav, nämligen att flickor förväntas bete sig som hjälpfröknar och att pojkar beskrivs som bråkiga och fysiska. På grund av vad förskollärarna sade menar vi att detta visar en tydlig bild på hur förskollärarna grupperar könen i två olika grupper. Eidevald (2009) har förklarat i sina teorier att förskollärarna ofta inte är medvetna om sitt förhållningssätt angående genus. Vi menar att förskollärarna inte var medvetna om att de faktiskt håller isär könen. Sandquist (1998) menar att man ska behandla de både könen lika men att den biologiska könstillhörigheten inte ska påverka hur barnet blir behandlat eller bemött. Vi anser att det finns två kön, flickor och pojkar, och det kommer alltid finnas. Vi ska heller aldrig glömma bort de biologiska skillnaderna som finns men det som är viktigast menar vi är att ge alla barn, både flickor och pojkar, samma förutsättningar och möjligheter till att utvecklas. En viktig ståndpunkt i förskolan menar vi är att aldrig begränsa något barn på grund av vilket kön han eller hon tillhör.

Småbarnsavdelningens förskollärare menade att det inte fanns några större skillnader mellan pojkar och flickor. De förklarade att barnen på en småbarnsavdelning är i början av sin sociala utveckling och ännu inte hunnit utveckla några sidor som visar tecken på typiskt pojkighet eller flickighet. Vi anser att det är viktigt att hela tiden tänka på barnet som individ, och inte lägga fokus på vad som är flickigt eller pojkigt. Genom att vara medveten om att vi ska behandla alla som individer, och inte göra skillnader på de olika könen styrs inte barnen in på det som känns givet och normal för pojkar och flickor. En av förskollärarna på syskonavdelningen beskrev att dem på verksamheten valde att inte betona pojk- och flickfärg. Detta anser vi är ett steg mot en jämställt och individualistisk förskola, där allt är tillåtet för alla barn. Vilket också är läroplanen (Lpfö98, reviderad 2010) grundstomme.

En uppgift för verksamheten är att grundlägga och förankra de värden som vårt samhällsliv vilar på. Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, allas människors lika värde, jämställdhet mellan könen samt solidaritet med svaga och utsatta är värden som förskolan ska hålla levande i arbetet med barnen (Lpfö98, reviderad 2010:4).

6. Sammanfattning

Syftet med denna uppsats var att undersöka hur verksamma pedagoger tolkar och uppfattar genus samt hur de arbetar med genusperspektivet i förskolan. Uppsatsens problemformuleringar bestod av:

- Hur uppfattar förskollärare genusbegreppet?
- Hur säger sig förskollärare arbeta med genus i sin dagliga verksamhet i de olika åldersavdelningarna?
- Enligt Läroplanen (Lpfö98/reviderad 2010) ska förskollärare motverka traditionella könsmonster i förskolan – Hur beskriver sig förskollärare arbeta för att motverka traditionella könsmonster i barnens gällande ålder?
- Menar förskollärare att det finns skillnader i hur de bemöter flicka/pojke på småbarnsavdelning gentemot syskonavdelning?

I litteraturdelen kan man läsa litteratur, forskning och styrdokument som berör uppsatsens ämne. I litteraturen framförs det att vuxna ofta tror sig behandla alla barn som individer och inte utifrån vilket kön han eller hon tillhör, men vidare visar forskning att så inte är fallet. Trots flera års arbete med genus och jämställdhet i förskolan finns det fortfarande mycket som inte är uppnått inom arbetet.

Uppsatsen hade fyra problemställningar och för att få svar på dessa användes en kvalitativ intervjuetod där sex verksamma förskollärare intervjuades. Utifrån intervjuerna framställdes ett resultat och en analys. Resultatet och analyserna av intervjuerna visade att förskollärare menar att genus är oerhört viktigt ämne att arbeta med eftersom alla barn i förskolan oavsett kön ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Det framkom även att ingen av de intervjuade förskollärarna arbetade med ämnet eftersom de ansåg att det är mer betydelsefullt att arbeta med alla som individer, och inte utifrån kön. Problemställningen som handlade om ålderns betydelse av könet, resulterade i att åldern kan i viss mån ha en betydelse. Förskollärarna menade att det är viktigare att tänka på genus när man arbetar med lägre åldrar, eftersom barnen där är i början av sin utveckling och måste tillåtas allt.

En diskussion kring intervjuernas resultat och analys i relation till litteraturen avslutar uppsatsen. Där framkom det att förskollärare har en mycket viktig roll som förebild för barn, då den vuxnes normer och värderingar överförs. Det är viktigt att vara medveten om sitt

förhållningssätt för att kunna utveckla och ändra på vissa brister eller förmågor. Barn ska få vara barn som individer, och inte efter flickor och pojkar och vad som anses förväntas av de olika könen. Barn ska aldrig bli begränsade i sin utveckling på grund av vilket kön han eller hon besitter, alla ska ges lika rätt till möjligheter att utvecklas. Flera av förskollärarna hade en negativ inställning till begreppet genus, men trots detta förklarade de vikten av att arbeta med genus för att göra det likställt.

7. Referenser

Davies, Bronwyn (2003) *Hur flickor och pojkar gör kön*, Stockholm: Liber AB

Denscombe, Martyn (2009) *Forskningshandboken – För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Lund: Studentlitteratur

Eidevald, Christian (2009) *Det finns inga tjejbestämmare – Att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek*, Jönköping: ARK tryckaren AB

Hedlin, Maria (2006) *Jämställdhet – en del av skolans värdegrund*, Stockholm: Liber AB

Johansson, Eva (2008) ”*Gustav får visst sitta i tjejsoffan!*” – *Etik och genus i förskolebarns världar*, Stockholm: Liber AB

Henkel, Kristina (2008) *En jämställd förskola*. Falun: Scandbook AB

Läraryrskommittén (2012) *Förskolans tidning, nummer 3*, Sörmlands Grafiska AB

Mark, Eva (2007) *Jämställdhetsarbetets teori och praktik*, Göteborg: Studentlitteratur

Patel, Runa och Davidsson, Bo (2003) *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Lund: Studentlitteratur

Sandquist, Anna - Marie (1998) *Visst görs vi olika! Jämställda barn – hur skulle det se ut?*, Stockholm: Kommentus Förlag

Sundell, Knut (1995) *Åldersindelad eller åldersblandad?*, Lund: Studentlitteratur

Tallberg Broman, Ingegerd (2002) *Pedagogiskt arbete och kön – Med historiska och nutida exempel*, Lund: Studentlitteratur

Trost, Jan (2001) *Enkätboken*, Lund: Studentlitteratur

Utbildningsdepartementet, (2010) *Läroplan för förskolan Lpfö98 – Reviderad 2010*, Stockholm: Skolverket

Wahlström, Kajsa (2003) *Flickor, pojkar och pedagoger*, Stockholm: Sveriges utbildningsradio AB

Wenersson, Inga (2009) *Genus i förskola och skola: Förändringar i policy, perspektiv och praktik*, Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis

Elektroniska källor

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/ndringar-i-folkbokforingslage_GI0394/?text=true, 2012-05-17

<http://www.rfsl.se/?p=623>, 2012-05-06

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/Jamstalldhet-mellan-kvinnor-oc_GI03164/?text=true 2012-04-11

<http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=27055&a=2707978> 2012-03-16 (tv4.se – kalla fakta)

<http://www.ne.se/j%C3%A4mst%C3%A4lldhet> 2012-05-06

<http://www.jamstalldskola.se/vad-ar-jamstalldhet/genus-genusteori.seshtml> 2012-06-05

Sandra Harding: <http://www.jamstalldskola.se/vad-ar-jamstalldhet/genus-genusteori.shtml>, 2012-05-17

SOU 2006:75 Jämställd förskola – om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete, <http://regeringen.se/sb/d/108/a/67288> 2012-05-06

8. Bilaga

8.1 Intervjufrågor

1. Vad menar Du att genusbegreppet betyder generellt?
2. Vad innebär genusbegreppet för Dig som pedagog, och hur arbetar Du med det?
3. Planerar Du ibland dina aktiviteter utifrån ett genusperspektiv?
4. Hur viktigt anser Du att arbetet med genusfrågor är?
5. Hur tar genus sig i uttryck i Ditt arbete?
6. Kan Du beskriva hur flickors och pojkars agerande skiljer sig åt (om det nu gör det) på din avdelning?
7. Hur tolkar Du uppdraget med att Lpfö98/reviderad 2010 menar att man i förskolan ska motverka traditionella könsmonster?
8. Arbetar ni specifikt med genusfrågor i arbetslaget?
9. Anser du att ni har ett gemensamt förhållningssätt till genusfrågor i den här verksamheten?
10. På vilket sätt arbetar Du med barnen för att motverka traditionella könsmonster?
11. Anser Du att man som pedagog behandlar barnen olika beroende på ålder gällande genus?
  - 11a. Om ja – I så fall hur kan det se ut?
  - 11b. Om nej – hur arbetar Du då?